

CONSIDERAȚII PRIVIND ACTIVITATEA CASEI DE PENSIUNI A FUNCȚIONARILOR SOCIETĂȚII „MICA” DIN COMPLEXUL MINIER DE LA BRAD

Mircea Baron

Legea Minieră austriacă din 23 mai 1854, prin art. 210-214 sancționa instituția Caselor frățești (Bruderlade), impunând obligativitatea constituirii sau existenței acestora, cu rolul de asistență socială a muncitorilor, văduvelor și orfanilor acestora; prin art. 210-211 se stabilea că, „fiecare lucrător este obligat a intra membru al „Casei frățești” de la uzina unde este angajat și a plăti cotizația fixată”, având în același timp drepturile de a lua parte la organizarea Casei, la desemnarea comitetului de înțelegere cu patronul, la redactarea statutelor. Supravegherea modului în care era condusă și administrată Casa și averea acesteia intra în atribuțiile autorității miniere constituite¹.

Dintr-un raport înaintat de „Mica” Brad la 18 aprilie 1932 Inspectoratului Muncii Arad, aflăm că la „Mica” Brad, continuatoarea Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli” Brad, existau două Fonduri de pensii:

- Fondul de Pensiiune al Funcționarilor, „Casa de Pensiiune a Funcționarilor S.A.R.M. „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și de Cărbuni”;
- Fondul de Pensiiune al Muncitorilor, care înainte de anul 1918 era autonom, se afla sub conducerea Asociației miniere, purta denumirea de „Casa de tovarășie a muncitorilor „Ruda 12 Apostoli” = „Bruderlade”, și era dedicat pentru ajutorarea și pensionarea muncitorilor angajați la Asociația minieră.

Se estima că cele două fonduri aveau o existență de 40-45 ani, „fiind formate aproape odată cu constituirea Societății”², sigur după preluarea în anul 1884, contra sumei de 600.000 florini, a Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli”, de către Societatea germană „Harkortschen Bergwerke und Chemische Fabriken zu Schwelm und Harkorten A.G. zu Gotha”³

La 11 octombrie 1919, prin Decretul Nr. XIX al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, se produc schimbări în sfera asigurărilor muncitorești din Transilvania, și astfel:

- se unificau instituțiile de asigurări muncitorești, abrogându-se regimurile speciale de asigurare ce existau pentru muncitorii din întreprinderile miniere, fabricile de tutun și muncitorii agricoli;
- se desființau Casele de ajutor pentru caz de boală ale întreprinderilor, incluzându-se toți salariații într-o singură instituție de asigurare și sub un singur regim, acel al Legii maghiare XIX din 1 iulie 1907⁴, organul central al asigurărilor muncitorești numindu-se Casa Centrală pentru asigurările sociale, iar cele locale, Case cercuale pentru asigurările sociale;

¹ Montanistică și Metalurgie, V, 1926, nr. 11 și 12, p. 5.

² Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Hunedoara, filiala Deva (DJANH), Fond Societatea „Mica”, dos. 2/1932, f. 16-17.

³ Mircea Baron, Societatea „Mica”. 1920-1948, Editura Universitas, Petroșani, 2006, p. 224.

⁴ Legea XIX din 1907 a rămas în vigoare în Transilvania și Banat până în anul 1933, când va fi realizată unificarea asigurărilor sociale din România (C. Brătescu, Istoria ocrotirii sănătății muncitorilor din România (până la 23 August 1944), Editura Medicală, București, 1957, p. 186). Pentru Vechiul Regat va fi în vigoare, între anii 1912-1933, Legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești din 27 ianuarie 1912 (Legea Nenițescu), care prevedea asigurări în caz de boală, accidente de muncă, bătrânețe și invaliditate, sub controlul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale (Ibidem, p. 139-147).

- s-a desființat Oficiul de Stat, atribuțiile lui trecând asupra Resortului Ocrotirilor Sociale din Consiliul Dirigent;
- s-au menținut doar casele speciale de asigurare ale căilor ferate;
- se mențineau în vigoare drepturile la pensiile de invaliditate din boală sau cele de bătrânețe de care beneficiau minerii și muncitorii agricoli⁵.

Se va trece la aplicarea acestui decret, Resortul Ocrotirilor Sociale urmărind lichidarea, printre altele, a celor 38 Case miniere și 17 Case de ajutor în caz de boală susținute de întreprinderi, acțiune încheiată, cu excepția județului Caraș-Severin, la 23 decembrie 1919; până la încheierea activității Consiliului Dirigent - desființat printr-un Decret - Lege din 4 aprilie 1920 - se vor contopi complet 42 Case, iar 13 erau în curs de lichidare⁶.

Prin efectul legii, vechea „Casa de tovărășie a muncitorilor „Ruda 12 Apostoli” își va pierde rolul, fiind lichidată⁷, asigurarea muncitorilor din cadrul Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli” – viitoarea „Mica” Brad, ca parte a Societății „Mica”, constituită la începutul anului 1920⁸ - realizându-se printr-un Fond de boală și pensii al muncitorilor, coordonat, practic, de către Resortul Ocrotirilor Sociale din Consiliul Dirigent, iar mai apoi de către Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale, creat la 30 aprilie 1920⁹.

O reglementare a situației angajaților de la „Mica” Brad se va realiza prin *Deciziunea ministrului Muncii, Cooperățiunii și Asigurărilor Sociale* nr. 93294/30 iulie 1925¹⁰, care transpune într-un document oficial înțelegerea intervenită între reprezentanții Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli” și reprezentanții muncitorilor de la minele Asociației.

Se decidea, având în vedere Statutele fostei Bruderlade care funcționa pe lângă Asociația minieră „Ruda 12 Apostoli” din Brad, în ceea ce privea drepturile la pensie ale membrilor și urmașilor lor, prevederile art. IV din Legea pentru modificarea provizorie a unor dispoziții din legile asigurărilor sociale din cuprinsul României, ca și ale art. 2, 3, 4 și 5 din Decretul XIX al Consiliului Dirigent că, „sunt membrii ai Fondului de pensii atât membrii fostei Case Miniere frățești de pe lângă întreprinderile Societății „Mica” Ruda 12 Apostoli din Brad, cât și muncitorii și lucrătorii de la 16-45 ani care se află în prezent sau vor intra la lucru, fără deosebire de sex sau cetățenie, locuind în România. Muncitorii vor fi încadrați într-o singură clasă”. (art. 1). Calitatea de membru se pierdea: în cazul condamnării, cu pierderea drepturilor civile; părăsirea serviciului și neplata cotizației timp de șase luni, concentrarea temporară, mobilizarea, satisfacerea serviciului militar (art.2).

Aveau drept la pensie de invaliditate, boală, bătrânețe, toți membrii Fondului de pensie și urmași (văduve, copii, orfanii lor) mai mici de 16 ani, care aveau o vechime de cotizație de minimum șapte ani (art. 3). Potrivit art. 5, membrii cărora li s-a stabilit

⁵ Gheorghe Iancu, Contribuții la istoricul asigurărilor muncitorești din România (1918-1920), Acta Musei Napocensis, XX, 1983, p. 641-642.

⁶ Ibidem, p. 643-644.

⁷ Dintr-o adresă trimisă de către „Mica” Brad Casei Cercuale pentru Asigurări Sociale Deva la 4 februarie 1930, rezultă că la lichidarea „Casei de Tovărășie a muncitorilor „Ruda 12 Apostoli” în contul registrului principal figurau 34.199,47 coroane = 17.099 lei. În anii 1928-1930 s-au ridicat 25.295 lei, și mai figurau la depuneri 13.619 coroane = 76.500 lei, sumă depusă la filiala din Arad a Băncii Ardelene și Casa Cassa de Economii Cluj, ca succesor legal al Băncii Comerciale Ungare; tot acolo erau depuse și hârtii de valoare (DJANH, Fond cit., dos. 7/1920, f. 4).

⁸ Mircea Baron, op. cit., p. 10-17.

⁹ C. Hamangiu, Codul general al României, vol. IX-X, 1919-1922, București, 1922, p. 323-324.

¹⁰ DJANH, Fond cit., dos. 13/1924, f. 187-190.

dreptul la pensie, înainte de aplicarea acestei Decizii, vor primi pensia de bază din tabel nr. I.A., plus un spor de 29 ori al acestei pensii, iar membrilor cărora li se va stabili dreptul la pensie după aplicarea acestei Decizii, primeau pensia de bază anuală din tabelul nr. I.B., plus un spor de 29 ori al pensiei.

Tabel nr. I.A.

<i>Vechimea la Fondul de pensii ani</i>	<i>Clasa/lei</i>			<i>Pensia/lei</i>
	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	
7-10	108,90	72,60	-	138,60
10-15	118,90	79,20	-	158,40
15-20	136,80	92,40	46	178,20
20-25	158,40	105,60	52,80	221,80
25-30	178,20	114,30	59,40	257,40
30-35	221,80	145,20	72,60	297
35-40	257,40	171,60	85,80	356,40
40-45	297	198	99	
45-	356,40	237,60	118,50	

Tabel nr. I.B.

Se stabilea, de asemenea, că pensia văduvei reprezenta 50% din pensia celui decedat, după anii de cotizare, pensia pentru fiecare copil, sub vârsta de 16 ani, era de 20%, iar pentru orfanii de ambii părinți de 40% din pensia cuvenită părintelui (art. 7)

Fondul de pensie se forma: *a.* din cotizațiile membrilor și a patronului, care erau în cotă egală; *b.* donații; *c.* ratele de pensie prescrise după un an; *d.* dobânzile Fondurilor; *e.* veniturile imobilelor fostei Bruderlade (art. 13), iar excedentul nu se putea plasa decât în efecte de stat și în imobile în folosul membrilor: sanatorii etc. (art. 31).

Direcțiunea Minelor Societății „Mica” de la Brad era obligată să rețină cotizația din salariul global al membrilor și să-l verse lunar, împreună cu cotizațiile sale, la Casa Cercuală a Asigurărilor Sociale Deva, „Mica” Brad trebuind să se conformeze dispozițiilor în vigoare ale Legii XIX/1907 și dispozițiilor în vigoare la plata cotizațiilor de boală (art. 15).

Administrarea Fondului de pensii era exercitată de Casa Cercuală a Asigurărilor Sociale Deva (art. 16), pe lângă Casa Cercuală instituindu-se o Comisie de pensii, formată din reprezentanții Societății „Mica”, un reprezentant al muncitorilor de la „Mica” Brad și unul al Direcțiunii Casei Cercuale (art. 17), care avea rolul de a stabili drepturile la pensie ale membrilor și urmașilor acestora, precum și eventuala revizuire a cotizațiilor și pensiilor (art. 18).

Această Deciziune va fi amendată de *Decizia Ministerială* nr. 7899/16 ianuarie 1930, prin care se decidea că „sunt membri ai Fondului de pensii Mina de Aur Ruda 12 Apostoli din Brad, Societatea Anonimă Română „Mica” foștii membri ai Casei Miniere frățești ce funcționează pe lângă această întreprindere, lucrătorii și muncitorii încadrați în baza Deciziei nr. 93294/1925, precum și funcționarii, muncitorii și lucrătorii de la 16-45 ani, care vot intra din nou în lucru, fără deosebire de sex sau cetățenie, întrucât locuiesc pe teritoriul României (art. 1). Membrii acestui Fond de pensii vor fi încadrați în trei clase: *I.* funcționarii, prim minieri și supraveghetori, minierii zidari și bărdași (dulgheri) din mină, profesioniștii (meseriași); *II.* ajutori de mineri, dulgheri, zidari și ajutori de meseriași, vagonetari; *III.* ceilalți muncitori, salahorii, femeile (art. 2)¹¹.

¹¹ Ibidem, dos. 1/1930, f. 2-14.

Este de la sine înțeles că Asociația minieră „Ruda 12 Apostoli”, iar după anul 1920 proprietara acesteia, Societatea „Mica”, vor respecta prevederile legale, asigurând alimentarea permanentă a Fondului de boală și pensii al muncitorilor, în proporție egală din contribuția muncitorilor și a patronului; de asemenea se va vărsa la Casa Cercuală a Asigurărilor Sociale Deva, în proporție egală, cotizațiile funcționarilor și patronului pentru Fondul de boală, existând se pare unii funcționari – poate dintre foștii muncitori care, în timp, au devenit funcționari - care vor continua să cotizeze la Fondul de pensii¹². De altfel, prin Decizia ministerială din 16 ianuarie 1930 se reîncearcă cooptarea funcționarilor la Fondul de pensii gestionat de către Casa Cercuală a Asigurărilor Sociale Deva, acceptându-se că, „funcționarii aflați în serviciu de la 1919, și au continuat a face serviciu până la data prezentei Decizii, vor putea face cerere de răscumpărare a întreruperii, plătind 80 lei lunar, sumă în care se cuprindea partea membrului și a patronului (art. 37)¹³.

Dacă Statul se va preocupa de găsirea unor formule juridice și administrative pentru funcționarea sistemului asigurărilor sociale ale muncitorilor minieri, inclusiv a celor care lucrau în complexul minier „Ruda 12 Apostoli” Brad, măsura desființării Caselor Miniere frățești fiind sugerată și salută de mișcarea sindicală, care acuza aceste Case de fraternizare cu patronatul, în detrimentul muncitorilor, funcționarii par a rămâne în afara acestor preocupări, cel puțin pentru o anumită perioadă, iar în aceste condiții era vitală continuarea activității, buna funcționare la Brad a Fondului de Pensii al Funcționarilor Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli” (în continuare, Fond de Pensii).

Cum, prin Ordonanța nr. 318 din 1/14 martie 1919, Casele de asigurare erau îndrumate să rupă legăturile cu fostele lor foruri centrale de la Budapesta¹⁴, la 5 aprilie

¹² Dintr-o Specificare la fondul de boală și pensii a funcționarilor și muncitorilor, conform copiei după listele de plată pe februarie 1927 (Ibidem, dos. 6/1927, f. 18), suma reținută și virată Casei Cercuale a Asigurărilor Sociale Deva era de 257.438,30 lei din care:

Tabel nr. 2

I. Cotizații la fondul de boală - lei			
• suma retrasă de la funcționari	6.168	62.993,65	125.987,30
• suma retrasă de la muncitori	56.825,65		
• sumă ce cade în sarcina întreprinderii			
- după funcționari	6.168		
- după muncitori	56.825,65		
• sumă ce se plătește de întreprindere			
- pentru funcționarii dispensați	-		
- pentru muncitorii dispensați	-		
II. Cotizații la fondul de pensii - lei			
• suma retrasă de la funcționari	152	63.726	131.451
• suma retrasă de la muncitori	63.574		
• sumă ce cade în sarcina întreprinderii			
- după funcționari	152		
- după muncitori	63.574		
• sumă ce s-a reținut în întregime			
- de la muncitorii bolnavi etc.	3.999		
- de la funcționarii în concediu etc.	-		
Total			257.438,30

¹³ Ibidem, dos. 1/1930, f. 14.

¹⁴ Gheorghe Iancu, op. cit., p. 639.

1919, la Gurabarza are loc Adunarea generală a Fondului de Pensiune al Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli” care adoptă noile Statute, recunoscute în aceeași zi și de directorul Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli”, și aprobate la 23 iunie 1919 de către Căpitanatul Minier Zlatna¹⁵.

Statutele, care intrau în vigoare de la 1 aprilie 1919, după aprobarea Adunării generale, conțineau 37 paragrafe (articole), cuprinse în 11 capitole¹⁶.

Astfel, potrivit art. 1 reședința Fondului de Pensiune era la Brad, iar scopul său era acela de „încuviințare de pensii membrilor și văduvelor membrilor; ajutoare pentru educațiunea orfanilor membrilor”. Averea Fondului de Pensiune se urca până la suma rotundă de 1.000.000 coroane¹⁷, iar veniturile acestuia proveneau din: interesele după capital; cotizația lunară, de cel puțin 10.000 coroane cu care va contribui Societatea „Ruda 12 Apostoli”; daruri: donații, fundații, pensii și ajutoare de educație neridicate (art. 2). Potrivit art. 3, „averea Fondului se va putea plasa numai în efecte (hârtii de valoare) cu drept de cauțiune, neputându-se întrebuința în nici un fel de întreprinderi pentru câștig, afaceri de împrumuturi și bancare, servind exclusiv numai pentru achitarea pensiunilor, ajutoarelor de educațiune și escontări (în caz de retragere - n.n.) cuvenite membrilor”¹⁸.

Membrii Fondului de Pensiune erau toți funcționarii Societății „Ruda 12 Apostoli” de sex bărbătesc sau femeiesc, care erau angajați în mod definitiv și obțineau salariu lunar, au împlinit vârsta de 18 ani la intrarea în serviciul Societății, nu aveau vârsta peste 40 ani și s-au supus unei vizite medicale (art. 4).

Potrivit art. 6 membrii Fondului de Pensiune erau împărțiți în patru grupe:

1. Grupa I, cu pensie integrală de 3.000 coroane;
2. Grupa II, cu pensie integrală de 4.000 coroane anual;
3. Grupa III, cu pensie integrală de 5.000 coroane anual;
4. Grupa IV, cu pensie anuală de 6.000 coroane anual.

Se prevedea că, membrii grupei I vor avansa în grupa II de pensie, după un stagiul de membru de 20 ani, chiar dacă nu vor avansa pe linie de serviciu.

Avea dreptul la pensie fiecare membru al Fondului de Pensiune, care după împlinirea a cinci ani ca membru era declarat ca incapabil de serviciu (art. 7). De asemenea, la vârsta de 60 ani sau după un stagiul de membru de 30 ani, la cerere sau din oficiu, un membru al Fondului putea fi trecut la pensie. Membrilor Fondului de

¹⁵ Statutele Fondului de Pensiune a Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli”, Tiparul Tipografiei „Zarand” Brad, , f.a., p. 21.

¹⁶ Ibidem, p. 3-21.

¹⁷ Prin modificările aduse la Statute în Adunarea generală ordinară din 5 august 1923, în loc de coroane se va trece, peste tot unde era cazul, lei (DJANH, Fond cit., dos. 14/1923, f. 132-147).

Prin hotărârea Adunării generale ordinare a Fondului de Pensiune din 26 decembrie 1926, s-a urcat, cu începere de la 1 ianuarie 1927, cuantumul pensiei specificate în art. 6 al Statutelor de patru ori mai mult pentru membrii activi ai Fondului de Pensiune, astfel că „membrii se vor împărți în patru grupe:

- Grupa I, cu pensie integrală de 12.000 lei anual; aici aparțin șefminerii de mine etc.;
- Grupa II, cu pensie integrală de 16.000 lei anual; aici aparțin sefminerii de revir etc.;
- Grupa III, cu pensie integrală de 20.000 lei anual; aici aparțin inginerii de exploatare etc.;
- cu pensie integrală de 24.000 lei anual; aici aparțin directorii etc.” (Statutele Fondului de Pensiune a Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli”, p. 26).

¹⁸ Conținutul art. 3 va fi modificat prin hotărârea Adunării generale ordinare a Fondului de Pensiune din 5 august 1923, în sensul că „capitalul și veniturile Fondului de Pensiune se pot plasa în următoarele moduri: a. în efecte proprii, împrumuturi ipotecare asigurate; b. în imobile; c. în obiecte valoroase (aur); d. în depuneri spre fructificare; e. în împrumuturi, cu asigurare din partea băncilor...” (Ibidem, p. 22; DJANH, Fond cit., dos. 14/1923, f. 132).

Pensiune care au făcut serviciul în mină sau la șteampuri li se socotea fiecare an servit ca 1,2 ani, astfel că puteau ieși la pensie integrală după un serviciu de 25 ani; aveau dreptul la pensie și membrii Fondului de Pensiune care după un stagiu de cel puțin zece ani erau demși din serviciul Societății, din motive care nu aduceau atingere intereselor Societății (art. 8). În cazul incapacității permanente de muncă, pensia era viageră, aceasta putând fi sistată în cazul reluării activității (art. 9), iar în cazul incapacității de a munci din cauza unui accident sau îmbolnăvire, întâmplare în timpul serviciului înainte de a fi împlinit cinci ani de cotizare ca membru, timpul de membru va conta la pensie drept cinci ani împliniți (art. 10).

Potrivit art. 11, mărimea pensiei era după cinci ani de membru de 25% din pensia integrală anuală a grupei, și se urca de la 6-10 ani de cotizare cu câte 7% pe an și de la 10-30 ani de cotizare cu câte 2% an, așa că la 30 de ani de cotizare se obținea pensia integrală

Tabel nr. 3

Ani de apartenență	Grupa I		Grupa II		Grupa III		Grupa IV	
	%	cor.	%	cor.	%	cor.	%	Cor.
1-5	-	-	-	-	-	-	-	-
5	25	750	25	1000	25	1250	25	1500
6	32	960	32	1280	32	1600	32	1920
7	29	1170	29	1560	29	1950	29	2340
8	46	1380	46	1840	46	2300	46	2760
9	53	1590	53	2120	53	2650	53	3180
10	60	1800	60	2400	60	3000	60	3600
11	62	1860	62	2480	62	3100	62	3720
12	64	1920	64	2560	64	3200	64	3840
13	66	1980	66	2640	66	3300	66	3960
14	68	2040	68	2720	68	3400	68	4080
15	70	2100	70	2800	70	3500	70	4200
16	72	2160	72	2880	72	3600	72	4320
17	74	2220	74	2960	74	3700	74	4440
18	76	2280	76	3040	76	3800	76	4560
19	78	2340	78	3120	78	3900	78	4680
20	80	2400	80	3200	80	4000	80	4800
21	82	2460	82	3280	82	4100	82	4920
22	84	2520	84	3360	84	4200	84	5040
23	86	2580	86	3440	86	4300	86	5160
24	88	2640	88	3520	88	4400	88	5280
25	90	2700	90	3600	90	4500	90	5400
26	92	2760	92	3680	92	4600	92	5520
27	94	2820	94	3760	94	4700	94	5640
28	96	2880	96	3840	96	4800	96	5760
29	98	2940	98	3920	98	4900	98	5880
30	100	3000	100	4000	100	5000	100	6000

La art. 13 erau prevăzute cazurile când dreptul la pensie și despăgubire se stinge, la art. 14-17 sunt prevăzute condițiile pentru asigurarea pensiei văduvelor, la art. 18-19 se vorbește despre ajutoarele acordate în scop de educație, la art. 20-21 se stabilesc

cazurile pentru retragerea din cadrul Fondului de Pensiune, cu dreptul de a primi o parte a cotizației plătite etc.

Potrivit cap. VIII, art. 24, Fondul de Pensiune era administrat de către un Comitet, format din: președinte, care va fi întotdeauna directorul Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli”; trei membri activi, aleși de Adunarea generală pe o perioadă de trei ani; trei membri numiți, pentru aceeași perioadă, de către directorul Asociației miniere¹⁹. Comitetul se ocupa cu: administrarea și plasarea averii în efecte garantate; întocmirea bilanțului anual; rezolvarea, în sensul Statutelor, a chestiunilor legate de pensii și ajutoarelor de educație etc.; controlul permanent al gestiunii; elaborarea propunerilor privind modificarea Statutelor; ținerea ședințelor.

Patrimoniul Fondului de Pensiune era proprietatea exclusivă a totalității membrilor activi, pensionari, văduvelor și orfanilor acestora (art. 32), iar Fondul de Pensiune nu se putea dizolva nici după sistarea totală a exploatărilor de la Asociația minieră „Ruda 12 Apostoli”. În acest caz urma să se convoace Adunarea generală, care să decidă asupra garantării pensiilor membrilor pensionați, ca și a pensiei văduvelor și asupra ajutorului acordat orfanilor; asupra pensiei acelor funcționari îndreptățiți la pensie, care la data încetării activității aveau zece ani în serviciu activ; asupra distribuirii restului de avere între ceilalți membri activi, proporțional cu anii de membru și grupă de care au aparținut etc. În cazul în care suma ce revenea fiecăruia din cei îndreptățiți nu atingea cota pensiei duble anuale, potrivit anilor de membru și grupei corespunzătoare, suma va fi întregită de către Asociația minieră „Ruda 12 Apostoli” sau de către succesorii acesteia.

De altfel, Asociația minieră „Ruda 12 Apostoli” era obligată să accepte Statutele și, în același timp, se angaja să remită Fondului de Pensiune, lunar, o cotizație în sumă de cel puțin 10.000 coroane.

Statutele vor suferi unele modificări, conform hotărârii Adunării generale ordinare din 5 august 1923 (art. 3, 5, 6, 24), și hotărârii Adunării generale ordinare din 26 decembrie 1926 (art. 5, 6, 8, 11, 14, 15, 18, 20, 21), modificări aprobate de Inspectoratul VI Minier la 26 mai 1924²⁰, respectiv de către Regiunea V Minieră Zlatna la 5 februarie 1927²¹.

Societatea „Mica”, cumpărând în anul 1920 complexul minier „Ruda 12 Apostoli” și cuxele Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli”²², va accepta prevederile cuprinse în Statute, și va înțelege să asigure Fondului de Pensiune al funcționarilor o funcționare normală.

Astfel, Societatea „Mica” aloca lunar 10% din salariul brut pentru Fondul de Pensiune, dădea împrumuturi din Fondul de Pensiune și reținea ratele²³.

În același timp, pe lângă sumele alocate lunar Fondului de Pensiune, în conformitate cu prevederile Statutelor, Societatea „Mica” va acorda și alte sume și valori. Ca exemplu, în martie 1922 va aloca 450.000 lei pentru sporirea Fondului de

¹⁹ Prin modificarea adusă, în Adunarea generală ordinară a Fondului de Pensiune din 5 august 1923, art. 24 din Statute, numărul membrilor Comitetului se urca la 11 (Statutele Fondului de Pensiune a Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli”, p. 24; DJANH, Fond cit., dos. 14/1923, f. 143).

²⁰ Statutele Fondului de Pensiune a Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli”, p. 22-24.

²¹ Ibidem, p. 25-27.

²² Mircea Baron, op. cit., p. 244-256.

²³ DJANH, Fond cit., dos. 1/1921, f. 181-182.

Pensiune, act pe care cei de la „Mica” Brad îl considerau ca un gest prin care a fost întărit devotamentul funcționarilor față de Societatea „Mica”²⁴. Iar în iulie 1923 Societatea „Mica” oferea Fondului de Pensiune 700 acțiuni „Mica”²⁵, cu prilejul urcării capitalului social la 50 milioane lei, prin cea de a IV-a emisiune de acțiuni din martie 1923²⁶.

În același timp însă Societatea „Mica” a înțeles să-și exercite controlul asupra activității Fondului de Pensiune. Astfel, la 15 decembrie 1925, Direcțiunea Generală a Societății „Mica” înștiința pe cei de la Brad că, Comitetul de Direcție a hotărât că dacă până la sfârșitul lunii decembrie nu primea Regulamentul Fondului de Pensiune și bilanțul făcut la 30 noiembrie 1925, de la 1 ianuarie 1926 orice contribuție la acest Fond de Pensiune era sistată, „pentru că nu înțelege să contribuie anual cu 500.000-600.000 lei anual, și să nu aibă o situație anuală”. În consecință, în fiecare an urma ca la 31 decembrie să se întocmească un bilanț și un cont de venituri și cheltuieli²⁷.

Iar la 26 iunie 1926, Direcțiunea Generală a Societății „Mica”, își exprima poziția, precizând că, în condițiile în care „Fondul era alimentat numai de Societate, fără contribuția funcționarilor, este dreptul Societății să aibă controlul. De aici înainte aceste fonduri se vor administra pe baza unui Regulament aprobat de Ministerul Industriei și Comerțului, conform cu Legea Minelor [din 4 iulie 1924], până atunci rămânând în vigoare actualele Statute”. Se stabilea că, alocațiile la Fondul de Pensiune nu se vor mai face lunar, în raport cu salariile, ca până atunci, ci se vor prelua după încheierea bilanțului, din fondul de 15% alocat din beneficiul net, cf. art. 43 din Legea Minelor și art. 35 din Statutele Societății „Mica”; suma alocată urma să fie în raport de beneficiul net și necesitățile Fondului de Pensiune²⁸.

Oricum, sprijinul acordat de către Societatea „Mica”, ca și o bună gestionare a Fondului de Pensiune va face ca în anii '20 ai secolului al XX-lea acesta să dispună de o avere care dădea o atitudine confortabilă asupra perioadei următoare.

Astfel, bilanțul pe anul 1926 arăta un beneficiu de 325.498,59 lei și o avere totală a Fondului de Pensiune de 4.990.107, 79 lei, iar bilanțul pe anul 1927 dădea un beneficiu de 473.543,68 lei și o avere totală de 5.463.651,47 lei²⁹.

La 12 aprilie 1929 „Mica” Brad trimitea Direcțiunii Generale de la București, bilanțul și contul de profit și pierderi încheiate la 31 decembrie 1928³⁰. Rezulta pentru anul 1928 un profit de 797.253 lei, în care erau cuprinse și restanțe de pensii scadente la 31 decembrie 1928, în sumă de 143.000 lei, și o avere de 6.260. 904 lei. Suma totală a pensiilor anuale era de 507.505 lei = 42.292 lei lunar, acordate la 65 persoane, care aveau pensii de la 38,4 lei la 2.000 lei lunar.

În același timp Fondul deținea efecte și imobile:

²⁴ Ibidem, dos. 23/1922, f. 107.

²⁵ Ibidem, dos. 14/1923, f. 151-152

²⁶ Mircea Baron, op. cit., p. 45-46.

²⁷ DJANH, Fond cit., dos. 14/1923, f. 150.

²⁸ Ibidem, f. 122.

²⁹ Ibidem, dos. 4/1929, f. 1.

³⁰ Ibidem, dos. 1/1921, f. 93-98; dos. 14/1923, f. 116-118.

I. Efecte**Tabel nr. 4**

Valoare nominală	Buc.	Denumirea	Cursul lei	Valoare lei
691.500 lei	1.383	Acțiuni „Mica”	500	691.500
770.500 lei	1.541	Acțiuni Banca „Crișana” Brad	500	770.500
12.000 cor.		Pfandbriefe der Ungarische Boden Credit Anstalt Budapest	-	6.000
24.000 cor.		Pfandbriefe der Pester Ungarische Comercialbank	-	12.000
12.000 cor.		Budapest	-	6.000
4.000 cor.			-	2.000
15.000 RM		Berlin: 41/2% Gold Ofandbriefe dazugehörige	-	320.280
15.000 RM		Anteilscheine	-	195.000
200.000 RM		31/2% Neue Berliner Pfandbriefe	-	11.500
Total				2.014.780

II. Imobile

Imobil	Valoare/lei
Casa de locuit a subdirectorului ing. Valer Ambruș, Brad	250.000
Hotelul „Coroana” Brad	350.000
Parcele de pământ cumpărate în Brad	250.000
Total	850.000

La fel și bilanțul anului 1929 a fost pozitiv, crescând averea Fondului la 6.9822.311,31 lei, atât prin fructificarea depunerilor, a creșterii numărului de acțiuni deținute la Societatea „Mica”, și la Banca „Crișana” etc.

Tabel nr. 5

Conto	Sold		Conto bilanț		Conto Profit & Pierderi	
	Debit	Credit	Activ	Pasiv	Pierdere	Profit
Rezervă	-	6.260.904,64	-	6.260.904,64	-	-
Pensii restante	-	173.170	-	173.170	-	-
Inventar	4.000	-	4.000	-	-	-
Imobiliar	847.663,45	-	845.000	-	2663,45	-
Interese	-	751.541,70	-	-	-	751.541,70
Tranzitor	188.000	-	188.000	-	-	-
Efecte	2.025.812	-	2.025.812	-	-	-
Casa	96	-	96	-	-	-
Debit și Credit	3.919.498,35	-	3.919.498,35	-	-	-
Pensie	750.521,58	-	-	-	750.521,58	-
Contribuția Societății	-	400.000	-	-	-	400.000
Daruri	-	149.880	-	-	-	149.880
Beneficiu	-	-	-	548.236,67	548.236,67	-
Total	7.735.496,34	7.735.496,34	6.982.311,31	6.982.311,31	1.301.421,70	1.301.421,70

Dintr-o adresă trimisă de către „Mica” Brad către Banca Ardeleana din Arad la 2 mai 1929, aflăm că Fondul de Pensiuie avea de mai mulți ani un cont la această bancă, ca și un depozit cu hârtii ungare de valoare. Din aprilie 1929 avea un cont și la

Pester Ungarische Comercialbank Budapest, pentru plata pensiilor funcționarilor pensionați care locuiau în Ungaria. Fondul de Pensii avea o avere de 6-7 milioane lei, care se împărțea în câte o treime, în numerar – la Direcțiunea generală și la „Mica” Brad - și depozite la bănci, în hârtii de valoare și în imobile³¹.

La 2 mai 1931 Adunarea generală ordinară a acționarilor Societății „Mica” a aprobat noile Statute ale Casei de Pensii a Funcționarilor S.A.R.M. „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și Cărbuni din Brad³², și acordarea unei alocații de trei milioane lei, considerându-se că progresul Societății „Mica” era „în strânsă legătură cu inițiativa și atașamentul funcționarilor de la Societatea noastră”. Există și o motivare a măsurilor luate. Astfel, de la 1 ianuarie 1931 a avut loc o nouă creștere a salariilor funcționarilor, în special a celor care intrau în mină. Totodată „pentru ca să ne putem asigura un corp de funcționari de elită și atașați Societății, am reorganizat Casa de Pensii a Funcționarilor S.A.R.M. „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și Cărbuni, conform Statutelor anexate Dării de seamă. Prin aceste Statute asigurăm funcționarilor care au 28 de ani de serviciu în mină, și celorlalți după 35 de ani o pensie egală cu 65% din ultimul salariu; asigurăm vădulele și copii lor în caz de deces etc.”. Cum Casa de Pensii avea un capital de 6.982.311 lei, pentru a face față obligațiilor fixate de Statute s-a hotărât că, era necesară majorarea capitalului cu trei milioane lei. În același timp se stabilea, ca de acum înainte Casa de Pensii se va alimenta, în părți egale, de către Societatea „Mica” și funcționari, cota fiecăruia fiind fixată la 7% din salariu³³.

În baza acestei hotărâri, la 15 mai 1931 Direcțiunea Generală a Societății „Mica” va cere celor de la „Mica” Brad să convoace o Adunare generală extraordinară a Fondului de Pensii prin care:

1. Să se abroge vechile Statute ale Fondului de Pensii al Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli”;
2. Să decreteze valabile noile Statute ale Casei de Pensii de la 1 ianuarie 1931;
3. Să fie aleși patru membri în Comitet, conform art. 40 din Statute, Societatea „Mica” desemnând pe inginerii Olimpiu Ambruș, Valer Ambruș, Victor E. Mastero și funcționarul F. Woblick..

Se cerea întocmirea foilor personale ale membrilor, pentru a putea fi fixate noile pensii, în conformitate cu art. 51 din Statute³⁴.

Adunarea generală a Fondului din 11 octombrie 1931 va accepta abrogarea vechilor Statute și decretarea valabilă a noilor Statute³⁵; se anulează mandatele membrilor aleși în Adunarea generală din 14 aprilie 1929 și sunt aleși patru membri noi: inginerii Klein Alfred, Gagyí Palffy Iuliu, Hrișcă Vasile și funcționarul Zeitler Carol, care alături de cei patru membri numiți de către Societate vor forma, împreună cu președintele: ing. Ion Gigurtu, director general, și vicepreședintele: ing. Adolf Sieber, director la „Mica” Brad, Comitetul Casei de Pensii a Funcționarilor de la „Mica” Brad³⁶.

Activitatea Fondului se încheie odată cu Adunarea generală din 30 decembrie 1931, când se acceptă că noua Casă de Pensii a preluat de la vechiul Fond de Pensii „Ruda 12 Apostoli”, în conformitate cu art. 2 din Statutele intrate în vigoare la

³¹ Ibidem, dos. 1/1921, f. 2.

³² Conținutul Statutelor, în, Ibidem, dos. 11/1931, f. 13-25.

³³ Societatea „Mica”, Darea de seamă a Consiliului de Administrație și Raportul cenzorilor către Adunarea generală ordinară a acționarilor din 2 mai 1931. Exercițiul 1930, Institutul de Arte Grafice și Editura „Excelsior”, București, 1931, p. 14.

³⁴ DJANH, Fond cit., dos. 14/1923, f. 72.

³⁵ Ibidem, dos. 11/1931, f. 13-25.

³⁶ Ibidem, f. 80.

1 ianuarie 1931, cei 128 membri cu toate drepturile câștigate și trecute în tabel, fiind preluați și cei 68 pensionari³⁷.

Potrivit art. 1 din noile Statute – a cărui conținut era structurat în 51 articole cuprinse în zece capitole și Dispoziții finale - cu începere de la 1 ianuarie 1931, „Fondul de Pensiiune al Funcționarilor Societății „Ruda 12 Apostoli” se va schimba în „Casa de Pensiiune a Funcționarilor Societății Anonime Române Miniere „Mica”, Secția exploatarea minelor de aur și de cărbuni”, cu sediul la Brad, și a cărui scop era acela de a asigura o pensiiune membrilor, precum și urmașilor lor: văduve și orfani minori.

Conform art. 2, erau considerați ca membri de drept ai Casei de Pensiiune toți membrii fostului Fond de Pensiiune, precum și toți funcționarii care intrau în serviciu la „Mica” Brad după 1 ianuarie 1931 cu titlu definitiv, și care la intrarea în serviciu definitiv aveau 21 ani, dar nu mai mult de 40 ani (pentru personalul feminin vârsta maximă era de 35 ani).

Dreptul la pensie se năștea numai după o vechime ca membru la Casa de Pensiiune de minimum 15 ani. Dreptul la pensie se păstra chiar dacă funcționarul, după o vechime de membru de 15 ani, părăsea Societatea „Mica” de bunăvoie, din cauză de boală sau invaliditate, sau era concediat fără vina lui; dacă însă, la părăsirea serviciului, membrul Casei de Pensiiune renunța definitiv la acest drept, i se restituia jumătate din contribuția vărsată în favoarea lui de către Societatea „Mica”, plus o dobândă simplă, egală cu scontul Băncii Naționale a României (art. 6). Dreptul la pensie sau ajutor se pierdea în cazul în care membrul Casei de Pensiiune suferea o condamnare pentru furt, abuz de încredere, fraudă, fals în acte publice, crime sau orice delict contra intereselor Societății „Mica” pedepsit de Codul Penal, chiar și atunci când condamnarea avea loc după pensionare (art. 12).

Potrivit art. 7, lichidarea pensiei putea avea loc dacă membrul Casei de Pensiiune: *a.* avea vârsta de 58 ani împliniți, respectiv 55 ani pentru funcționare; *b.* înainte de această vârstă, dacă avea o vechime ca membru de 35 ani. Vechimea ca membru pentru cei care au făcut serviciul în mină sau la șteampuri, se socotea în raport de 1,25/1, pentru fiecare an servit în mină sau la șteampuri, în felul acesta respectivele persoane putând câștiga dreptul la pensie integrală după 28 ani de serviciu. Se stabilea că în cazul morții membrului Casei de Pensiiune după împlinirea vechimii de 15 ani, văduva și urmașii legitimi direcți ai acestuia aveau dreptul la pensie, respectiv la ajutoare pentru educație, conform prevederilor cap. III, art. 20-33 (art. 8).

Veniturile Casei de Pensiiune se compuneau din: *a.* averea mobilă și imobilă a Fondului de Pensiiune la data intrării în vigoare a acestor Statute; *b.* contribuția Societății „Mica”, care era egală cu 14% din salariul fiecărui membru; *c.* donații, legate și orice alte contribuții; *d.* veniturile rezultând din averea Casei de Pensiiune; *e.* amenzile impuse membrilor Casei de Pensiiune în timpul serviciului (art. 13).

Fondurile Casei de Pensiiune puteau fi plasate numai în: *a.* împrumuturi de Stat sau garantate de Stat; *b.* împrumuturi funciare; *c.* obligațiuni ipotecare; *d.* cumpărări de imobile; *e.* depuneri spre fructificare la Societatea „Mica”, până la 1/5 din valoarea fondului; *f.* acțiuni ale Societății „Mica”, însă pentru maximum 1/5 din valoarea fondului (art. 39). Efectele și actele Casei de Pensiiune erau păstrate de către „Mica” Brad, care ținea, în mod gratuit, și contabilitatea Casei de Pensiiune, iar Comitetul de cenzori al Societății „Mica” avea dreptul de control a gestiunii fondurilor (art. 40).

³⁷ Ibidem, f. 64-65. La 31 decembrie 1932 erau 179 membri activi cotizanți la fondul de pensii al funcționarilor și 77 pensionați (Ibidem, f. 26-30, 45-47).

Potrivit art. 14, la calcularea pensiei se lua ca bază ultimul salariu lunar. Cuantumul pensiei, după 15 ani de vechime ca membru al Casei de Pensii, era de 15% din ultimul salariu, adăugându-se pentru fiecare an de vechime împlinit peste 15 ani, 2%, până la 35 ani, maximum de pensie ajungând la 65% după 35 ani de vechime; peste 35 ani de vechime ca membru al Casei de Pensii nu se mai făcea nici un adaos (art. 15). În același timp se prevedea, ca la fiecare modificare de salariu, Consiliul de Administrație al Societății „Mica” urma să majore sau să reducă pensia, proporțional cu majorarea sau diminuarea salariilor; în acest mod, pensia pe care un membru al Casei de Pensii o primea, reprezenta totdeauna același procent la care avea dreptul, conform vechimii sale, din salariul gradului cu care membrul a fost pensionat (art. 16).

Casa de Pensii era administrată – în afară de cazurile rezervate prin Statute, Consiliului de Administrație al Societății „Mica” – de către un Comitet, care se compunea din: *a.* vicepreședintele Consiliului de Administrație al Societății „Mica” sau directorul general al acesteia, în calitate de președinte; *b.* directorul general al Societății „Mica” sau directorul „Mica” Brad, în calitate de vicepreședinte; *c.* opt membri, care se aflau în serviciul activ al Societății „Mica”, și a căror activitate nu era remunerată; dintre aceștia, patru erau desemnați de Direcțiunea Generală a Societății, din care doi puteau fi funcționari superiori ai Centralei de la București, iar ceilalți patru erau aleși de membrii Casei de Pensii pe termen de trei ani (art. 36). Comitetul era ales de către Adunarea generală a Casei de Pensii, care era convocată odată pe an, și era compusă din totalitatea membrilor Casei de Pensii (art. 37).

Prin Statute se stabilea că, în cazul în care Casa de Pensii nu ar fi fost în măsură să își îndeplinească obligațiile asumate față de membrii săi, Comitetul, cu avizul Adunării generale a Casei de Pensii, și sub rezerva ratificării de către Consiliul de Administrație al Societății „Mica”, putea ridica contribuția Societății până la dublul celei fixate, să reducă pensiile și subvențiile pentru educație, sau să aplice concomitent cele două măsuri (art. 42).

Casa de Pensii se va dizolva dacă Societatea „Mica” era lichidată. Din averea Casei de Pensii trebuiau asigurate drepturile pensionarilor și urmașilor acestora, precum și ale acelor care prin timpul de serviciu sau vârstă aveau dreptul să fie pensionați; din restul disponibil se restituia membrilor care nu aveau încă dreptul la pensie jumătate din contribuția Societății „Mica”, cu o dobândă anuală de 5% (art. 44). În cazul în care „Mica” Brad erau cumpărate, iar noul proprietar nu dorea să preia Casa de Pensii, Fondul rămânea la dispoziția Adunării generale a funcționarilor, membri ai Fondului, care urmau să administreze Fondul pe baza Statutelor și sub controlul Inspectoratului Minier Regional (art. 45).

Potrivit dispozițiilor finale, nu intrau sub incidența acestor Statute membrii Fondului de Pensii a Funcționarilor Asociației miniere „Ruda 12 Apostoli”, care se găseau în disponibilitate sau erau pensionați conform vechilor Statute, ei primind pensiile pe baza vechilor prevederi (art. 46). Pe timpul de tranziție, pentru membrii preluați de la Fondul de Pensii și urmașii lor, drepturile de pensie câștigate conform Statutelor Fondului de Pensii, rămăneau în vigoare. La ieșirea la pensie după 1 ianuarie 1931, acești membri primeau o pensie după prevederile Statutelor Fondului de Pensii, cu un adaos de 30% din pensia ce li se cuvenea conform noilor Statute, dacă aveau o vechime de până la 12 ani la Societatea „Mica” în acel moment; după o vechime de la 12 ani în sus până la 15 ani primeau un adaos de 50%, iar după o vechime de peste 15 ani primeau pensia completă, conform prevederilor Statutelor Casei de Pensii (art. 47).

În fine, se stabilea că, cotizația la Fondul de pensiiune al Casei Cercuale a Asigurărilor Sociale rămânea pe viitor în întregime în sarcina angajaților, în felul acesta putând primi încă o pensie peste pensia fixată prin Statute (art. 48).

Este de precizat că, pe baza Statutelor în vigoare de la 1 ianuarie 1931 Casa de Pensiiuni va funcționa în restul perioadei de existență a Societății „Mica”. O modificare importantă va fi discutată la Adunarea generală a Casei de Pensiiuni din 1 februarie 1934, când, se ia în dezbatere, în lumina reglementărilor legislative care au rezultat din Legea pentru unificarea asigurărilor sociale din 8 aprilie 1933 – care, la art. 1, stabilea că, erau „supuși, în mod obligatoriu, la asigurarea pentru caz de boală maternitate, deces, accidente și invaliditate”, toți „salariații din întreprinderile industriale și comerciale, publice sau particulare, ale căror salarii nu depășesc limita stabilită de Adunarea generală a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale”³⁸ (6.000 lei – n.n.)³⁹ - pericolul ca Casele de pensiiuni ale întreprinderilor particulare care nu mai sunt susținute singur de patron, adică la care și membrii contribuie, să fie expropriate de stat, care să le ia în administrare. Pentru a se evita acest lucru, soluția propusă a fost ca să se sisteze cotizația membrilor, care ar urma să fie achitată de Societatea „Mica”, dar funcționarilor să li se rețină 7% din salariu lunar. Pentru că nu s-a ajuns la o concluzie au fost delegați doi ingineri care să facă propuneri⁴⁰.

La 10 februarie 1934 era prezentat un referat, care oferea două soluții pentru ca să se înlăture amestecul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale în asigurarea de pensie a funcționarilor, în baza art. 125 din Legea pentru unificarea asigurărilor sociale din 8 aprilie 1933:

- Desființarea Casei de Pensiiuni și trecerea asigurării de pensie asupra unei Societăți de Asigurare. Acest lucru se putea realiza dacă Societatea „Mica” ar fi acceptat să facă un sacrificiu, acoperind lipsa de 18 milioane lei a fondului Casei de Pensiiuni în 10 sau 20 rate anuale, sau dacă funcționarii ar fi acceptat reducerea drepturilor la pensie în mod considerabil, astfel ca averea de 15 milioane a Casei de Pensiiuni să fie suficientă.

³⁸ Ilie Marinescu, *Politica socială interbelică în România. Relații între muncă și capital*, Editura Tehnică, București, 1995, p. 131.

³⁹ Prin Legea asigurărilor sociale din 22 decembrie 1938, intrată în vigoare de la 1 ianuarie 1939, s-a ridicat la 8.000 lei plafonul de salariu peste care asigurarea funcționarilor nu mai era obligatorie (art. 2); în art. 122 se stabilea că, „salariații care au cotizat cel puțin 200 săptămâni și ies din asigurarea obligatorie, pot să se înscrie în asigurările facultative (DJANH, Fond cit., dos. 56/1938, f. 80-83).

Această ultimă precizare pare să stea la baza opțiunii unora dintre angajații de la „Mica” Brad. Astfel, o Circulară din 9 mai 1939 trimisă de conducerea „Mica” Brad către exploatarea preciza că funcționarii ieșiți din asigurarea obligatorie ce aveau drepturi câștigate la fosta „Bruderlade” au cerut în luna martie 1939 să fie acceptați la asigurările facultative numai pentru pensie. Pentru asigurarea de pensie funcționarii urmau să cotizeze provizoriu cu 60% din cotizația unică în clasa V de cotizare = 120 lei lunar, și primeau o pensie după regimul Fondului comun înființat în anul 1933 (vezi, Decizie pentru drepturile la pensie ale salariaților întreprinderilor miniere, din 13 martie 1933, în, C. Hamangiu, op. cit., vol. XXI, 1933, Imprimeria Centrală, București, 1934, p. 81; Decizie pentru drepturile membrilor Caselor Miniere din Transilvania, din 16 februarie 1934, în, Ibidem, vol. XXII, 1934, Imprimeria Centrală, București, 1935, p. 21), anii cotizați la fosta „Bruderlade” în clasa I, fiind recunoscuți la Fondul comun în clasa V. Conducerea „Mica” Brad considera că ar fi fost avantajos dacă funcționarii se asigurau și pentru boală, plătiind în plus 80 lei lunar, deci un total de 200 lei lunar. În ce privea funcționarii care nu aveau drepturi câștigate la fosta „Bruderlade”, dar aveau câțiva ani de cotizare la Fondul comun, se aprecia că și pentru ei era avantajos să continue, facultativ, asigurarea de pensie și boală în clasa V, plătiind 200 lei lunar (Ibidem, dos. 32/1939, f. 111).

Printr-o altă Circulară din 19 iunie 1939 se preciza că Oficiul de Asigurări Sociale Brad a primit aprobarea pentru înscrierea facultativă, de la 1 ianuarie 1939, a funcționarilor cu un câștig lunar de peste 8.000 lei lunar. Cei care se înscriau erau asigurați în clasa V pentru boală, accidente, pensie, de la Fondul comun, recunoscându-se la fixarea pensiei și anii cotizați la fosta Casă Minieră frățască (Ibidem, f. 112).

⁴⁰ Ibidem, dos. 11/1931, f. 5.

• Transformarea Casei de Pensii în Fond, alimentat din contribuția exclusivă a patronului. Se propuneau două alternative:

a. reducerea salariului cu 7% și cotizarea exclusivă a Societății „Mica” cu 14% din suma salariilor;

b. Societatea să cotizeze cu 14% și toți funcționarii să accepte să ia asupra lor impozitul de 4 și 8% pe salariu, suportat până în acel moment de Societatea „Mica”.

Se aprecia că această ultimă soluție ar fi mai puțin complicată și mai bună din toate punctele de vedere⁴¹.

Chestiunea va deveni aplicabilă de la 1 ianuarie 1937, când Direcțiunea Generală a Societății „Mica” a dispus ca să nu se mai rețină din salariul membrilor Casei cotizația de 7%, ci Societatea să contribuie la Casa de Pensii cu 14% din totalul salariului membrilor săi. În schimb, de la această dată se va reține din salariul tuturor funcționarilor și angajaților cu leafă lunară impozitul pe salarii (4% și 8%) și impozitul adițional pentru drumuri de 0,3 %, suportate până acum de Societate. Pentru ca funcționarii și diurniștii care nu erau membri ai Casei de Pensii să nu păgubească prin această schimbare, Direcțiunea Generală a aprobat ca de la 1 ianuarie 1937 să li se acorde un spor de 5% la salariu⁴².

Sistemul inaugurat acum a permis menținerea caracterului autonom al Casei de Pensii. În primul rând că, prin art. 318 din Legea asigurărilor sociale din 22 decembrie 1938 s-a statuat că, „toate fondurile de pensie, indiferent că sunt formate din contribuția patronului și a salariaților sau numai prin contribuția patronului, constituite până la publicarea legii, pot funcționa mai departe, în conformitate cu Statutele lor”⁴³, ceea ce permite menținerea în continuare a Casei de Pensii ca instituție de sine stătătoare în cadrul sistemului de asigurări sociale.

În același timp, Societatea „Mica” s-a preocupat să obțină personalitate juridică pentru Casa de Pensii. Întrucât Regulamentul de aplicare a art. 125 din Legea pentru unificarea asigurărilor sociale, din 27 noiembrie 1936 specifica că, „fondurile de pensii constituite pe lângă întreprinderile industriale și comerciale din contribuția exclusivă a patronului nu intră în controlul prevăzut de prezentul articol”, și la solicitarea Societății „Mica”, Casa Centrală a Asigurărilor Sociale, Serviciul Mutualității și Caselor Private de Pensii, informa președintele Tribunalului Hunedoara, la 17 februarie 1938, că dădea aviz favorabil, pentru a i se acorda personalitate juridică, Casei de Pensii a Funcționarilor S.A.R.M. „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și Cărbune Brad, în conformitate cu art. 2 din Regulamentul de aplicare a Legii pentru unificarea asigurărilor, din 8 aprilie 1933⁴⁴. Pe baza acestui aviz, în anul 1939 Casa de Pensii a obținut calitatea de persoană juridică, fiind înscrisă în Registrul persoanelor juridice a Tribunalului Hunedoara, Secția I, cu nr. 1/1939⁴⁵.

Acest act va permite apoi Direcțiunii Minelor de la „Mica” Brad, în numele Casei de Pensii, să respingă, în martie 1940, pretențiile Casei Centrale a Asigurărilor Sociale, Direcțiunea I Asigurări, Serviciul Mutualității și Caselor Private de Pensii, de a exercita o directă supraveghere asupra Casei de Pensii. În sprijinul acestui refuz, „Mica” Brad invoca prevederi legale din care nu rezulta vreun drept de control sau de supraveghere a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale în conducerea și administrarea

⁴¹ Ibidem, dos. 29/1934, f. 5.

⁴² Ibidem, dos. 6/1935, f. 17.

⁴³ Ibidem, dos. 56/1938, f. 83.

⁴⁴ Ibidem, dos. 74/1938, f. 20-21.

⁴⁵ Ibidem, dos. 44/1944, f. 118.

Caselor de pensiuni care au dobândit personalitate juridică. Iar concluzia era că, administrarea Casei de Pensiuni era complet autonomă, fiind alimentată din contribuția exclusivă a Societății „Mica”, membrilor Casei de Pensiuni nefiindu-le solicitată nici o contribuție materială⁴⁶.

O situație la fel de gravă pentru destinele Casei de Pensiuni se va produce după 23 august 1944, când, în urma refuzului Societății „Mica” de a modifica anumite articole din Statutele Casei de Pensiuni, care se refereau, în principal, la vârsta de pensionare și la mărimea pensiei în raport cu ultimul salariu avut de cel ce urma să se pensioneze, s-a produs reacția Casei de Pensiuni a Colegiului Inginerilor, înființată la 2 noiembrie 1944. Se invoca art. 55, alin. c. din Statutele Casei de Pensiuni a Colegiului Inginerilor, care condiționa autorizarea funcționării unei Case de pensiuni de pe lângă o întreprindere, de înscrierea în Statutele acesteia a obligației de a lichida pensia unui membru al său după maximum 30 ani de cotizare sau împlinirea vârstei de 55 ani⁴⁷.

Societatea „Mica” va răspunde la 2 decembrie 1944, arătând că Casa de Pensiuni are personalitate juridică, că funcționează dinainte de anul 1920, iar condițiile de autorizare pentru funcționare, conform art. 55, erau îndeplinite. Se arată, printre altele, că durata serviciului activ la „Mica” Brad era prevăzută în Statutele Casei de Pensiuni la 35 ani, dar inginerilor li se considera un an de serviciu egal cu 1,25 ani, reducând astfel durata maximă a serviciului la 28 ani; vârsta de pensionare era mai mare de 55 ani, adică 58 ani; la Casa de Pensiuni cotizația era atributul exclusiv al patronului; pensia de la „Mica” Brad era mai mare decât cea prevăzută prin Statutele Casei de Pensiuni a Colegiului Inginerilor, pensia maximă la „Mica” Brad fiind de 70% și nu de 80% din salariul tip, dar la salarii mai mare cu 70% decât salariile din Statutele Casei de Pensiuni a Colegiului Inginerilor etc. În finalul argumentației Societatea „Mica” se angaja să schimbe Statutele Casei de Pensiuni⁴⁸, lucru care se pare că nu se va întâmpla, dovadă faptul că la 5 octombrie 1946 Casa de Pensiuni a Colegiului Inginerilor solicita Societății „Mica” să o informeze dacă acest lucru s-a produs⁴⁹.

Deși Casa de Pensiuni și-a îndeplinit principala îndatorire, aceea de a asigura membrilor săi nivelul pensiei stabilită prin Statute, iar gestiunea fondului a fost permanent una corectă, au existat cauze care vor determina, de la sfârșitul anilor '30 ai secolului al XX-lea și până în 1947 un deficit permanent.

La 1 februarie 1938 era prezentat Direcțiunii Generale a Societății „Mica” un *Raport asupra deficitului constatat în Casa de Pensiuni a Funcționarilor Societății „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și de Cărbuni*⁵⁰, raport realizat de un expert contabil. Se constată că bilanțul pe anul 1937 prezenta un deficit de 18.479.894 lei, cauzele acestei situații rezidând în:

- Creșterea salariilor după primul război mondial a adus goluri mari în vechiul Fon de Pensiune „Ruda 12 Apostoli”, care nu au fost acoperite în timp;
- Pensionarea la vârstă tânără prin limitarea la maximum 28 ani de serviciu;
- Insuficiența cotizației de 14% din totalul salariilor, cotizația Societății „Mica” trebuind să fie de minim 18%, având în vedere că vârsta de pensionare era de 55 ani. Societatea „Mica” a compensat această insuficiență prin donații și alocarea din beneficiu, care pentru anul 1937 a fost de 6% din salarii;

⁴⁶ Ibidem, dos. 74/1938, f. 27-28.

⁴⁷ Ibidem, dos. 16/1944, f. 32.

⁴⁸ Ibidem, f. 35-39.

⁴⁹ Ibidem, f. 7.

⁵⁰ Ibidem, dos. 74/1938, f. 6-9.

• Recunoașterea, la fondarea noii Case de Pensii a unor drepturi prea mari pentru membrii vechi, față de fondul existent.

Se aprecia că, cu păstrarea normelor de mai sus, contribuția actuală a Societății „Mica” și donațiile ar fi suficiente pentru garantarea dreptului la pensie și chiar realizarea unui excedent, în condițiile în care s-a obținut beneficiu din dobânzi, imobile, dividende.

Raportul va propune două soluții pentru acoperirea deficitului de 18.479.894 lei:

• Acoperirea deficitului prin anuități, egale sau nu, în cinci sau zece ani, calculate cu 5% dobândă, suma fiind vărsată de Societatea „Mica”;

• Acoperirea deficitului constatat în rezerva de pensii a drepturilor câștigate de pensionari, și trecerea în bugetul Societății „Mica” a pensiilor pensionarilor, văduvelor, minorilor, până la stingerea obligațiilor. Această soluție ar fi trebuit să obțină acordul pensionarilor și să se modifice Statutele, pensionarii respectivi urmând a fi scoși din Casa de Pensii, ceea ce era greu de aplicat.

Societatea „Mica” va accepta concluziile raportului, și se va angaja să acopere deficitul în cinci ani, soluție necesară pentru a putea obține la începutul anului 1939 personalitate juridică pentru Casa de Pensii⁵¹.

Acoperirea de către Societatea „Mica” a deficitului nu va rezolva însă problema solvabilității permanente a fondului Casei de Pensii. Mai mult, deși Societatea „Mica” va asigura până în anul 1943 achitarea sumei la care s-a angajat, deficitul matematic al fondului Casei de Pensii va crește, procesul fiind determinat și de o parte a cauzelor enunțate în Raportul din 1 februarie 1938, dar mai ales de situația economică din perioada celui de al doilea război mondial și de după 23 august 1944, caracterizată printr-o spirală inflaționistă ce a însemnat odată cu creșterea prețurilor mărirea succesivă a salariilor. Acest lucru va determina și creșterea valorii pensiilor, majorările fiind efectuate la 1 ianuarie 1945 (13,70%), 1 aprilie 1945 (34,60%), 1 decembrie 1945 (271,79%), 1 iunie 1946 (380,22%). S-a făcut, de asemenea, în 1947, o majorare, cu caracter retroactiv, pentru perioada 1 aprilie 1946-30 martie 1947; pensiile înainte de această majorare au fost de 173.288.368 lei pentru perioada 1 aprilie 1946-30 martie 1947, iar după majorare au însemnat 1.262.878.509 lei, deci o creștere de 728,70%⁵². Și toate acestea în condițiile în care numărul membrilor Casei de Pensii crește, de la 261 persoane în ianuarie 1944 la 316 persoane la 31 decembrie 1946, numărul pensionarilor chiar scade, nesemnificativ, este drept, de la 96 persoane la 95 persoane⁵³.

De altfel, situația constatată în *Darea de seamă a Comitetului Casei de Pensii a Funcționarilor „Mica” Brad către Adunarea generală pentru exercițiul 1944-1946*, din 21 decembrie 1947, va fi prezentată Direcțiunii Generale a Societății „Mica”⁵⁴, care a înțeles să acopere permanent acest deficit, prin donații, prin sume acordate din beneficiu, prin valorificarea pozitivă a activelor Casei de Pensii etc., dar va impune acum o modificare a Statutelor și o nouă reorganizare a Casei de Pensii.

La 20 noiembrie 1947 Consiliul de Administrație al Societății „Mica” va garanta plata pensiilor funcționarilor, indiferent de mijloacele proprii ale fondului Casei de Pensii de la Brad, iar la 5 decembrie 1947, Comitetul de Direcție al Societății „Mica” va hotărî majorarea plafonului pentru pensionare de la 65% la 70% din salariul gradului

⁵¹ Ibidem, dos. 44/1944, f. 90.

⁵² Ibidem, f. 90-91, 32-34

⁵³ Ibidem, f. 32-34.

⁵⁴ Ibidem.

cu care membrul a fost pensionat. Ambele hotărâri erau condiționate de cuprinderea întregului personal îndreptățit al Societății „Mica” într-o singură Casă de Pensiuni.

La 21 decembrie 1947 va avea loc Adunarea generală ordinară a Casei de Pensiuni a Funcționarilor de la „Mica” Brad, punctul cel mai important de pe ordinea de zi fiind modificarea Statutelor:

- Asigurarea de către Societatea „Mica” a plății pensiilor. Societatea „Mica” constata că, în urma stabilizării monetare, acoperirea rezervei matematice prin bunurile mobiliare ale Casei de Pensiuni a suferit o depresie gravă, iar plata pensiilor nu s-ar mai asigura nici pentru șase luni. De aceea, Consiliul de Administrație a hotărât să asigure, independent de contribuția de 14% a Societății „Mica”, plata pensiilor actuale și viitoare, până ce rezerva matematică va fi reconstituită și va putea asigura, din nou, pensiile;

- Se hotăra fuzionarea Casei de Pensiuni Brad cu celelalte Case de Pensiuni a Funcționarilor Societății „Mica” de la Direcțiune Generală București, Uzina Metalurgică Târnăveni, Exploatarea de mică Voineasa. Fiecare Casă se va administra separat, conform Statutelor unificate ce se vor adopta, prin Comitetele proprii, iar hotărârile acestora urmând a fi ratificate de către Comitetul Central. Sediul central va fi la București, iar scopul unificării era acela de a asigura uniformizarea pensiilor și reprezentarea unitară a Caselor de Pensiuni în fața autorităților;

- Se va majora, de la 1 ianuarie 1948, plafonul de pensionare, de la 65% la 70% din salariul gradului cu care membrul a fost pensionat. Adunarea generală a decis ca majorarea să se aplice de la minimul de timp util, adică 15 ani, cu 30%, socotind pentru fiecare an de vechime 2% pensie în plus, în așa fel ca de la 35 ani, respectiv, 28 ani, timp util, pensia va fi 70%⁵⁵.

Hotărârile Adunării generale vor fi confirmate de către Direcția Generală a Societății „Mica” și, în afara garantării plății pensiilor statutare acum și în viitor, până la reconstituirea rezervei matematice a fondului Casei de Pensiuni, cuprinzând întregul personal al Societății; a acceptării majorării plafonului optim pentru pensionare de la 65% la 70% din salariul gradului cu care membrul a fost pensionat, s-a decis întocmirea în anul 1948 a unui nou Statut general pentru întregul corp al funcționarilor Societății, cu condiția ratificării primelor două puncte de către o Adunare generală extraordinară a acționarilor Societății „Mica”⁵⁶.

Din ceea ce cunoaștem, o asemenea Adunare generală extraordinară nu va mai avea loc, iar odată cu trecerea Societății „Mica” în proprietatea Statului, prin actul naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948⁵⁷, se încheie practic și activitatea Casei de Pensiuni a Funcționarilor Societății „Mica”. Secția Exploatarea Minelor de Aur și Cărbuni, cu sediul la Brad, funcționarii intrând și ei în sistemul general de pensii.

⁵⁵ Ibidem, f. 27-29.

⁵⁶ Ibidem, f. 19.

⁵⁷ Mircea Baron, op. cit., p. 523-525.

**ON THE OPERATION OF THE PENSIONS HOUSE
FOR THE MANAGING PERSONNEL IN „MICA” COMPANY
BELONGING TO THE BRAD MINING COMPLEX**

Abstract

This paper is an attempt to decipher the mechanisms underlying the operation of the retirement insurance system for the employees of the mining Association „Ruda 12 Apostoli” Brad between 1919-1948, the Association being purchased by „Mica” Company in 1920. It mainly focuses on the operation of the Pensions Fund for the managing personnel, later transformed into the Pensions House, and which, through the resources it attracted and due to efficient fund management, but also with the substantial support of „Mica” Company, will be able to ensure the necessary sums for the retirement pensions of the managing personnel employed in „Mica” Brad during its entire existence.